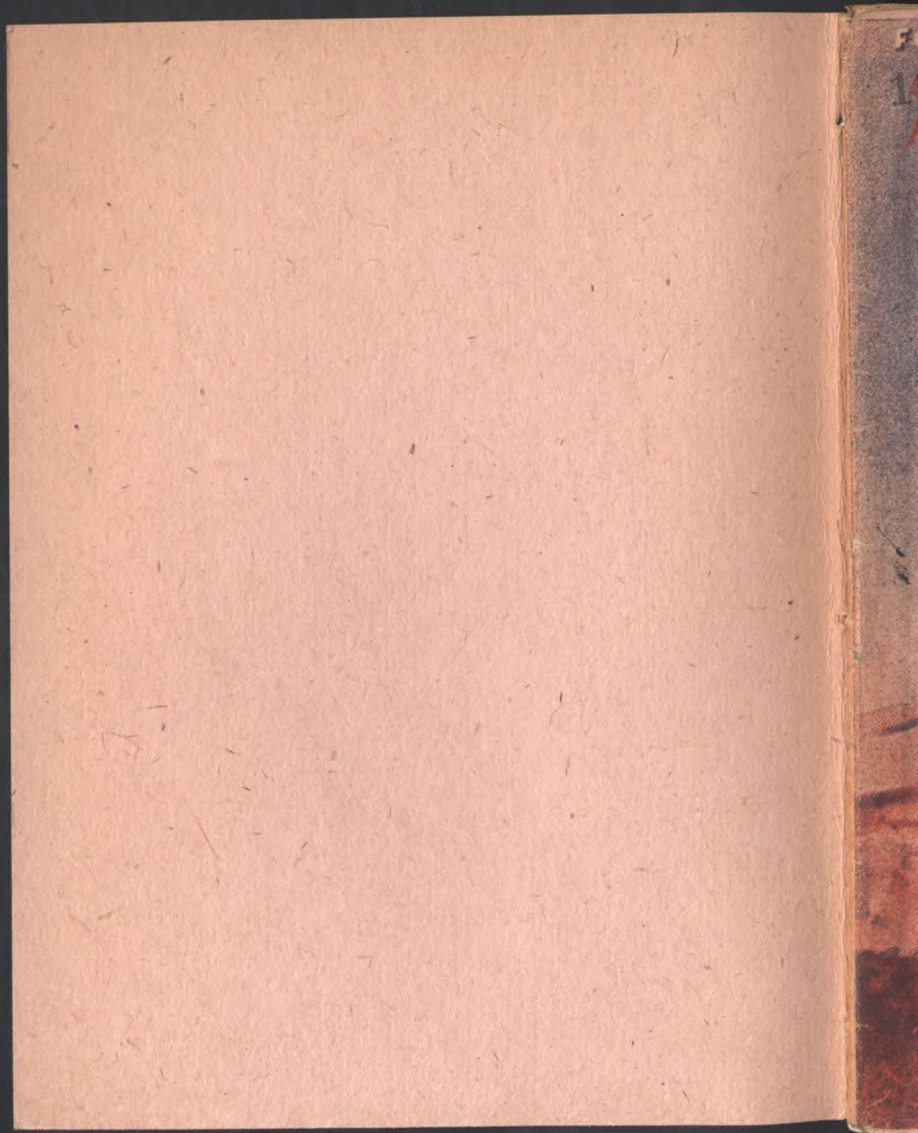

139.423

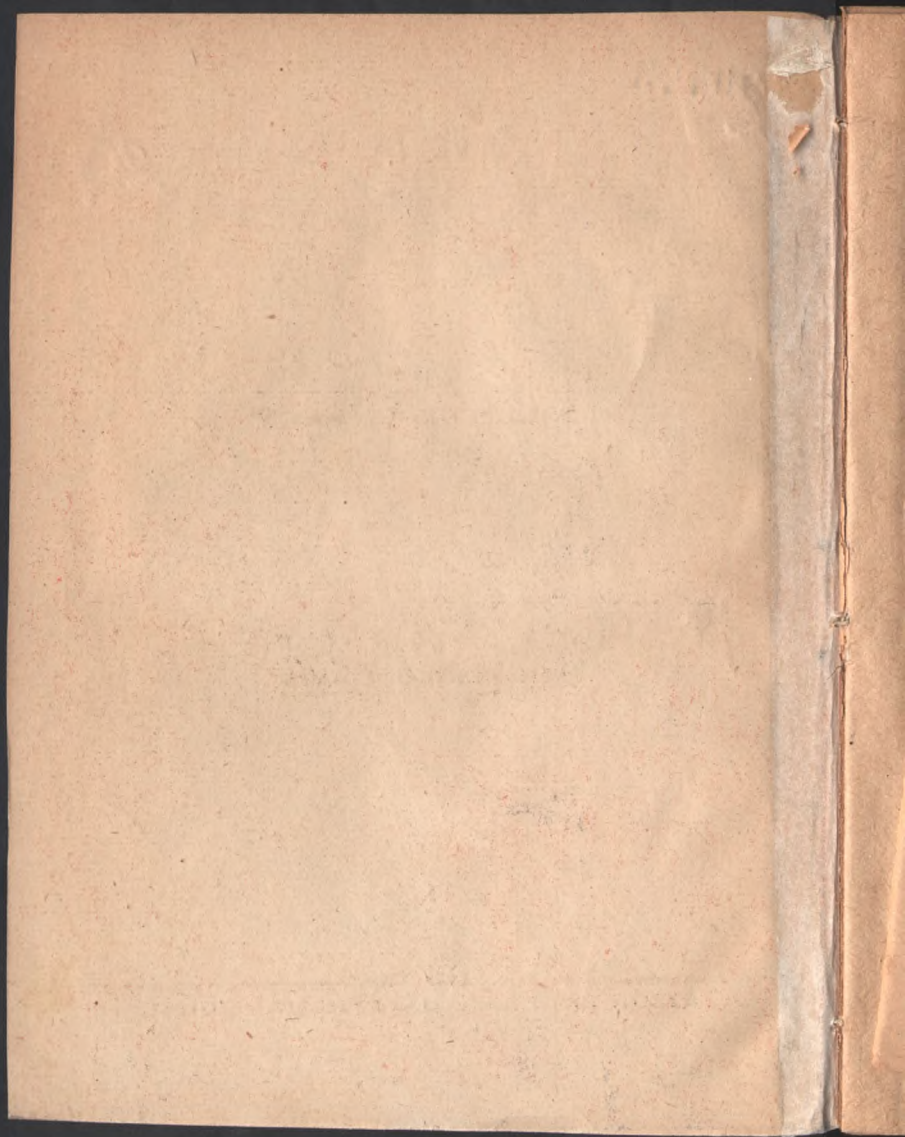
FORSTER GYÖRGY

139423

HAVASI ESKÜ

20
FILLÉR

HAVASI ESKÜ

IRTA:

FORSTER GYÖRGY

41449/1942. M. E. szám.

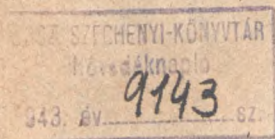
844

DEZAJZON BARNANE KÖNYVIADÓ, BUDAPEST

bc

Minden jog fenntartva.

139423

Kiadja: Dr. Zajzon Barnáné könyvkiadó, Budapest,
III., Pacsirtamező u. 41. — Felelős kiadó: Dr. Zajzon Barnáné.
Nyomatott: Globus Nyomdai Műintézet Rt., Budapest, VI. ker.,
Aradi utca 8. — Felelős: vitéz Margittay Antal igazgató.

ELSŐ FEJEZET.

Az Ursten tudná csak megmondani, hogy milyen csoda történt azon a napon a csikhsányi rengetegben, amely szikár egyedülvalóságában éppen, közepén áll az ég és a föld között. A falu csak ritkán jut el idáig, még a pásztornép is messze kerül a tájat, csak a szénégető telepe húzódik meg lopva a göresös sziklák oldalán: az ég azonban annál gyakrabban elküldi felhőlovagjait és ilyenkor csupog az avar csupa víz, merő csorgás és vacogató nedvesség minden.

Az a nap is pontosan olyan volt, mint a többi. A völgy fölött hideg és tejfehér köd úszott, az erdőterék kopaszodó fakoronáin azonban már átsütött az őszi ragyogás. Fényétől bíbor és ovál sárga lett a bükkös s az öles fatörzsek oldala, mint a patinás bronz. Harkály kopácsolt, rigó fütyörészett s egy mókus hatalmas ugrásokkal menekült valami képzelt veszély elől.

És mégis, Borbíró Ádám a csontja velejéig minden pórusán át világosan és félreérthetetlenül megérezte a csodát, ami kisarjadt belőle, mint vadmogyoróból a második virágzás.

Nézni kezdett újra, — sőt látni és hallani.

A szénégető-telep szélén meghallotta, amint két asszony valami ismerős, melabús nótát zümmög; észrevette, hogy a vén Kovaceu zsebéből fenyővizesüveg nyaka kandikál ki, hogy a rozszant raktár tetejét elvitte a szél; jó volna megcsináltatni.

Eszébe jutott, hogy milyen régen nem hallott dalt, nem látott jószágot, sem gonoszságot, sem örömet, sem bánatot az emberek arcán. S azzal sem törődött, hogy a raktár beázik-e vagy nem...?

Hány éve is? Nyolc, vagy kilenc?

Nem fontos.

Fő a csoda, amely ezen az októberi reggelen végre bekövetkezett: az, hogy Borbíró Ádám végre ismét emberek érezte magát.

Amint az erdészház felé ballagott a keskeny csanáson, színes rokolya ütemes imbolygása villant a szeme elé.

Hirtelen megállt és csaknem ráncvetett saját magára.

Most már eszébe villant, hogy valamikor, ma, tegnap, vagy tegnapelőtt, ez a színes rokolya volt az első kép, ami eljutott a tudatáig, ami lerántotta róla a multat és ami megint emberré tette.

A felfedezés olyan éles és határozott volt, hogy megállt tőle.

— Pintér Jozefa... — gondolta melegen, — ő volna a csoda?

Megyorsította a lépéseit, hogy tisztábban lássa a lány arisztokratikusan karsú alapját. Be is érte hamarosan.

— Mit viszel Jozefa? — mosolygott rá s mulatott, ahogy a lány arcát elöntötte a zavar pirossága.

— Csak egy kis törökhúza... — libbentette meg vállán a könnyű átalétet s hangja reszketésén Borbíró Ádám rögtön észrevette, hogy amolyan „szerzett” holmáról van szó.

Biztos az apjának szánta a lány a szénégetőkhoz.

Előre nézett s valami furcsa szorongás gyült meg a torkán.

— Te, Jozefa...

— Tessék, tekintetes úr...

— Mióta szolgálsz nálam?

— Márton-napkor lesz két esztendeje.

— S hány éves vagy?

— A téien töltöm a tizenhetet.

— Hm...

Morgott valamit magában, amit a lány nem érthetett. Előresietett. Olyan könnyen vitte a lába, mint valamikor fiatal korában: még az ifjúság forró feszülését is érezte az izmaiban. Lépései olyan acélos ütemben dobbantak, hogy még Hektor, a vén és nyugalmazott vizsla is felütötte tőle a fejét. S ami nyolc esztendeje egyszer sem fordult elő, örvendező csaholással futott a gazdája elé.

Borbíró szegre akasztotta vadászfegyverét és ebből a mozdulathból szembekerült azzal a hatalmas tizenötös szarvasfejjel, amely az állvány főhelyén büszkélkedett.

Mint akit mellbevágtak, úgy tántorodott vissza.

Hiszen ezt is akkor lötte, azon az ordítóan hideg, zuzmárás téli napon...

Amikor elborult előtte a láthatár, amikor mindent elvesztett, amit az életben értéknek és értelemnek tartott...

Bement a szobába, amit a cselédek és szénégetők egy kis túlzással irodának neveztek. Nézte a kopott, bórhzutatú diványt, a poros asztalt és a szanaszét hányi számadásokat.

Esztendők óta nem bontotta fel a leveleket és nem csinált zárlatot; isteni csoda, hogy eddig nem küldtek csendőrt vagy revizort a nyakára.

Csoda...?

Kicsit gúnyosan, kicsit keserűen elhúzta a száját a gondolatra.

Nincs abban semmi csoda, hogy hagyták békességben elpusztulni, úgy, ahogy ő maga jónak látta. Csere volt ez. hitvány fukarsággal mért ár azért, amit ő adott. Ő és Veronka, ketten. Vagy helyesebben csak Veronka...

Kínlódva simított végig a homlokán.

Ösztönösen indult a sarok felé, ahol egymás hegyénhátán heverték az üres és felbontatlan fenyővizes üvegek.

Ezeket időnként kicsereálték s ő nyolc, vagy kilenc esztendőn át rendjén kivőnek érezte, hogy az üres üvegek minél gyorsabban megteljenek.

Maga elő állított egy üveget az asztalra, de nem bontotta fel. Csak ült előtte, tenyerébe hajtott fejjel, báván és keserűen, ahogy a kedves halottja mellett virraszt az ember.

Ahogy akkor éjszaka ült és virrasztott egy igazi halott mellett.

Akkor még Bukarestből jött idegenek hangoskodtak a csikhorsányi havasokon s volt valami különös szédület a levegőben, ami kiadatta azt a jelszót, hogy meg kell teremteni a Lékés és barátságos egvűltműködés lehetőségét Bukaresttel. Mintha tűz és víz tudnának egyesülni... érezte akkor ő, de visszanyelte a gondolatait, amikor a havas gazdája, aki gróf volt és nagy történelmi név örököse, előadást tartott neki a megbékélés szelleméről.

Akkor sem szólt, amikor nagy vadászatot kellett előkészítenie. Tette, ami a kötelessége volt; az utolsó favágót, szénégetőt is nekikergette a havasnak — hajtani s illendően parolázott a Regátból érkezett hangos és előkelő vendégekkel.

Csak magában értékelte őket s nem is sejtette, hogy Veronka szószertint vette az idős gróf szavait. Veronka pedig nem ismerte a Havasit, sem a havasok népét, sem azokat, akik a tulsó oldalról jöttek: Veronkát városról hozta feleségnek, ezelőtt két évvel s annyira magáénak tudta, mint a karját, vagy a fejét.

Köszá gondolatként sem öllött az agyába, hogy néha a karját, sőt a fejét is elvesztheti az ember.

Nemcsak az ember, hanem az asszony is.

Sőt néha mind a kettő.

Volt a vendégek között valami külföldi herceg; karesú,

színeszképű szépfű, amolyan városi ficsúr, aki csodálatosan szabott bekersben, remek belga puuskájával akkora lyukakat lőtt a levegőbe, hogy a hajtóknak a fülük is kétfelé állt a kárörvendő vigyorgástól. Nem is soká állta a havast; inkább behúzódtott a vadászházba, tenni a szépet a székelyselédeknek, meg Veronkának.

Borbiro ezzel sem törődött; hadd mulasson egy kicsit az asszony. Mintha Isten végkép elvette volna az eszét, de hogy is gondolt arra, hogy a havasok közt magányosan élő asszony milyen könnyen összetávesztíheti a kitűnő bekecset a kitűnő férfivel...

Hagyta őket...

A gróf mellett volt leszálláson s éppen egy kapitális, tizenötlagancsos szarvashikát terített le, amit a gróf elhibázott, amikor — mintha csak a föld alól nőtt volna ki — egyszerre a vén Kineses Áron óvakodott mellé.

De olyan zavart, rákvörös volt az ábrázata, hogy Borbiro kezében egyszerre megremegett a puskája.

Csak a hangjával igyekezett a fölényét kimutatni.

— Mi kell, Áron bá...?

— Nekem semmi, tekintetes úr. Bár es nem itt kellene lennem. De jöttem, mert küldtek...

— No fene. — kit esz az avas?

Az öreg székelv csavart egyet a nyakán.

— Ehejt benne van az frásban e... — villant boríték a kezében —, de instállom: mondott szóból többet ért az ember...

Akkor egyszerre forróság öntötte el, mintha felgyulladt volna körülötük a rengeteg. Megismerte a borítékon Veronka hosszúkás hajszál belűit.

Megfogta Kineses Áron mellén a kabátot és berántotta magához a csalitosba.

— Itt beszélj, mi történt? Beszélj, mert...

Aron arca mozdulatlan volt, mint a fatörk a csiki Krisztusvágók vésője alatt.

— Kit így, kit úgy látogat meg az Isten. Én is özvegyen maradék, mégis itt vagyok.

— Veronka! — tört ki az erdőszől a rémület. — Mi történt velé?

— Vele semmi. — szűrte a szót Kincses Áron —, csak épp, hogy a tekintetes úr asszony nélkül maradt.

Borbiró Ádám foga megcsikordult. Megrázta Kincses Áron vállát.

— Öreg... beszélj végre, mert... hol a feleségem?

A vadászházban. Csak épp délben ugrott haza csomagolni. S nekem a domnu herceg ezt a levelet adta, hogy alkonyatkor, a vadászat lefújása után, adjam oda. De én úgy vélem, okosabb, ha tüstént idejövök...

Borbiró feltépte a boritékot. Pár kűszo sor volt benne, Veronka ideges betűivel, az eltiporhatatlan érzéstől, ami mindenkit utólrérhet s ami ellen nincs védekezés. Bocsanatot kért és bízott abban, hogy Ádám hamarosan megvigasztalódik.

Az erdősz háromszor is elolvasta az írást, azután az órájára nézett. Felhívízről csak este nyolckor indul a vonat, odáig pedig jó két óra kocsikázás. Autóval nem tudtak menni a hótorlaszok miatt. Ha szerencséje van, még elcsípi őket a vadászházban.

A gróf ideges türelmetlenséggel lépett hozzá.

— Mi az, kedves Borbiró, történt valami?

— Még nem... — sziszegett ki a szó az erdőszől. — Illetve, csak annyi, hogy megérkezett a herceg halálós hírelete.

— Megbolondult? — hűledezett a gróf. — Ki ítélte volna halálra?

Borbiró a mellére ütött.

— Én! — robbant belőle az indulat.

Vállára lökte Winchesterét és nekirohant az erdei ködnek.

Szerencséje volt. A vadászház előtt már ott állt a megkölött kerekű, befogott szekér, melleite egy vadászuhas inas éppen a herceg bőröndjét kötözte bele a kasba.

A herceg maga az előcsarnokban kőnyakozott. Az asszony bundában mellette állt. Veronka arca, amint a férjét észrevette, csontszínűvé fehéredett; a hangja azonban nyugodt maradt.

— Menjünk a szobába. Nem kell mindenkinek mindent látnia.

Arcán látszott, hogy tisztában van azzal, ami Borbiró egyéniségéből folyóan egyedül bekövetkezhetett; két dörrenéssel, ami hajszálpontosan kiolt két szédült fiatal életet.

A herceg az asszony arcáról olvasta le a várható eseményeket. Kiejtette kezéből a kőnyakos-poharat s fakószürkévé változó arcán egyszerre feltűnt a vékony, finom festék és púder nyoma. Lódult volna a puskája felé, de nem merte megtenni a háromméteres távolságot az asztal túlsó sarkáig. Úgy maradt önmagában felakadva, félig felemelt kézzel, sután és kómikusan, ahogy az első rémület megbénította.

Borbiró szájában undorodó, keserű csömör gyűlt a láttán. Hirtelen ötlettel felkapta a hercegi puskát és oda nyújtotta a gazdájának.

— Fogja, hercegséged! — mondta maró gúnnyal, aztán felesége után intve, hozzátette: — És most lóduljon befelé... de adig, amíg én nem repitem!

Bent a szobában megállt a két szőkevény előtt. Kégyelmesen lelőhette volna őket, mert a herceg, félig eszmé-

letlenül a rémülettől, olyan gyámoltalanul szorongatta a puskát, mint egy gyermek.

Alkalmasint ez mentette meg az életüket.

Fogta az asszony levelét és a herceg lábához dobta.

— Tudott erről hercegséged?

Csend lett. A herceg lopva az asszonyra nézett, de nem felelt.

— Tudott erről hercegséged?

A Winchester könnyedén meglódult a vállán s a mozdulattól az asszonyszöktető reszketni kezdett.

— Tagadom... — hadarta olyan gyorsan, hogy alig lehetett megérteni.

Veronka az arca elé csapta két kezét. Nem sírt, csak a válla rázkódott, mint annak, akit megkorbácsoltak.

Borbíró két lépéssel átmért a szobát és megállt a herceg előtt. Megfogta a mellén a kabátot és megcsavarta. Hangja halk volt, szinte szíszeggett.

— Azt hittem, hogy hercegséged legalább férfi, aki vállalja a szoknyavadászat következményeit. Most bebizonyította, hogy patkány, aki nem érdemli meg a puska-golyót sem.

Borbíró villámgyorsan felemelkedett. A pofon, amit a herceg kapott, olyan orkánszerű volt, hogy a teveször téli-kabát kuszakadt darabja Borbíró öklében maradt. A herceg nekizuhant a dohányzóasztalnak, felborította és rajta keresztül a sarokba esett.

Az erdész a csizmája sarkával segítette talpra.

— Most pedig takarodjon innen! — hörgött rá, mint a megveszett vadkan. — Takarodjon, mert nem állok jól magamért.

Erre a jelenetre nyitott be a gróf, aki rosszat sejtve, maga is az erdészlakba sietett. A tabló látán szempillantás

alatt megérett mindent. Szemének bocsánatkérő pillantása szinte köszönetet küldött Borbиро felé, amiér nem hólttestek és vértől ázott padló fogadtá. Nem kérdezett semmit, karofogta a herceget és félig támogatta, félig kicipele a szobából.

Perche sem telt, már felhangzott az induló kocsi kerekeinek jellegzetes sírása a fagyos hó-rögök között.

Borbiró Ádám cigarettára gyujtott, Mély, dühös lélekzettel szívta mellre a füstöt és fújta maga elé Bármennyire erőltette is az akaratát, nem tudott Veronkára nézni.

— Maga most menjen haza... nekem még dolgom van itt... az urakkal... Majd azután... beszélgetünk...:

Csend lett. A szobára szürke leplével már jócskán ráterült az alkonyat, csak a kandalló rőt parazsa világolt és táncoltatott torz árnyék-óriásokat a falon.

Az asszony lépései — fáradtan, mintha nagybeteg vonszolta volna nyüvedt testét — elkopogtak. Borbiró Ádám még akokr sem nézett utána, amikor az ajtó zárja halkán bekattant mögötte.

MÁSODIK FEJEZET.

A gróf később visszatért a többi vendéggel együtt. Arca égett, szeme megtört volt s a szája körül két szomorú ránc kövesedett.

Amint tehette, félrehívta az erdészt.

— Borbíró úr, bocsánatot kérek, hogy az én házámban, az én vendégeim egyike... hogy is mondtam... enynyire megfélemedezett kultúremler mivoltáról. Éppen ezért tőkéletesen egyetérték az elégtételnek azzal a módjával, amit vett magának. De ez nem elég... volna egy kérés is...

Az erdész merev arccal hajolt meg.

— Rendelkezzék velem, gróf úr...

— Hogy is kezdiem... az előbb... lekísértem egy darabon a herceget. Hiszen megértheti, hogy magyarázatot követeltem tőle... és a beszélgetésből azt a kétségtelen eredményt szűrtem le, hogy... még nem történt jóvátehetlen hiba.

— Gróf úr, ez...

— Tudom, magánügy, — legyint a gróf —, nem is akarok az életébe beleavatkozni. De ha ma már olyan idős lesz, mint én, maga is sok mindent be fog látni, amit ma tragikus csapásnak érez. Higgye meg, minden asszony életében vannak pillanatok, amikor kénesek ennél szerencsétlenebb lépések kockázatára is. Ez olyan lelki dolog, vagy mi, tudja, amihez mi, férfiak, keveset értünk. Éppen ezért, azt ajánlom, ne vigye dülőre a dolgot addig, amíg le nem higgadt.

Borbíró Adám arcán egyetlen vonás sem rezdült.

— Veronka maga is tudja, hogy a történetek után nem maradhat nálam, — mondta lompán.

— Miért ne maradhatna? Egyszerűen meg kell érteniök mind a kettőjüknek, hogy tévedés volt, semmi több.

— Kérem, az nek elbírálását szíveskedjék rám bízni, gróf úr.

Az arisztokrata arcán rosszkedvű rángás futott végig; látszott rajta, hogy igen komolyan bánja a dolog s hogy viselkedését nem a botránytól féltő grófi világszemlélet diktálja.

— Legalább engedje meg, hogy először én beszéljek a feleségével, — próbálkozott tovább. — Kocsin félóra alatt megjárom az útát; maga addig megvárhat itt.

— Kérem... — hajolt meg Ádám, — majd addig megpróbálom a zsákmányt számbavenni.

A gróf megkönnyebbülve elment. Annyira sietett, hogy még a vendégei előtt sem mentette ki magát. Igaz viszont, hogy húsz percre sem telt, már vissza is érkezett.

Arca szokatlanul sápadt volt, amikor maga után intette Borbиро Ádámot.

— Erdész úr, most már én tanácsolom, hogy azonnal menjen haza.

Borbiero meghajolt.

— Köszönöm, gróf úr. — Távozhatok?

— Meg sem kérdezi, hogy mi történt? — robban az izgalom a grófból.

Az erdész visszafordult. Arca most sem vesztett me-revségéből, hangja a nyugalmból.

A jótanácsból körülbelül sejtem, hogy mi történhetett. Veronka ítéli önmaga fölétt s ez volt a legokosabb, amit tehetett.

A gróf keze tehetetlenül lehanyatlott.

— Siessen, — mondta tompán. — A kocsimat már elküldtem orvosért.

Borbíró kiment. Észre se vette, hogy kalap nélkül töri a havat hazaig. Nem sietett, pedig tudta, hogy esetleg későn érkezik; de kellett neki a félórás magány, a sűrűsödő hidegben pattogó erdő és a fakoronák zuzmarás alagútja, amelyen elvult, sóhajtozó kísértet alakokat formált a köd. Az erdei ember csak egyszer szeret életében; Borbíró az életét temette Veronkával, aki meghalt a saját halála előtt.

A ház ajtajában kísért szemű cseléd fogadta. Bent az iroda bőrdíványán még utiruhában feküdt az asszony. Mozdulatlan volt, hangja sem hallatszott, csak göreshemerkült szája és égő tekintete árulta el, hogy embertelen kíno-
kat szenvedhet.

Amikor az ura belépett, kissé felemelte a fejét. Szeme az alacsony dohányasztalkára siklott; azzal mutatta, hogy mivel illekezett ön maga fölött. A szélszóródott orvosságoz kapszulák mellett tejespohár állt; a gróf alkalmasint azzal próbált első segílyt alkalmazni. A pohárból azonban nem hiányzott semmi.

Ádám leült a dívány mellé. Érezte, hogy szólnia kellene, mondani valami vigasztalót, ahogy nagybetegeknek szokás; de összeszorult a torka s bárhogy erőlködött is, nem tudott hangot kicsiholni belőle.

Az asszony pár percig leste, várta az ura ajkáról a szót. S hogy Ádám néma maradt, lasan eleredtek a köny-
nyei s hangtalan, vékony palakban folytak le arcán két-
oldalt a bőrdíványra.

Csend volt, csak a vén kakukkos óra tiktakolt ész-
vesztő egykedvűséggel a falon.

Az asszony keze lassan felemelkedett. Kínlódva, lassan közeledett Borbíró Ádám térdéhez. Azután megmozdultak a lassan szederjessé váló ajkák is.

— Látom... nem tudsz... megbocsáítani. Tudtam, Megyek... Csak egy kicsit... tűrj még meg itten...

Az erdész két kezébe temette az arcát. Lassan feltolakodott benne a megbocsátás érzése s már nem is akart, nem is tudott küzdeni ellene. Hiszen csak rá kellett nézni Veronka eltorzult, csontsápadt arcára s látnivaló volt, hogy — ha vétkezett is — keményebb büntetéssel a hóhér sem sujhatta volna.

De nem tudott szólni.

A percek lomha következetességgel ketyegtek el az űr ingájának mozgásában; valami tébolyító csend feküdt meg a szobát s a petróleumlámpa sziszegő fényénél látni lehetett, mint keskenyedik el az asszony orra, mint válnak megtört-üvegessé kínlódó szemei

Még egyszer megszólalt, éppen akkor, amikor a férfi pattanásig feszült idegei megérezték a távoli kocsizörgést. Hangja olyan halk volt, hogy inkább lehelleinek illett.

— Ádám...

Borbíró megremezt. Két tenyere közül forró és feszült pillantás sistergett az asszony felé, szólni azonban nem volt ideje, mert a vértelen ajkak tovább mozgottak.

— Nem hiszel nekem, Ádám... pedig a a halál előtt... nem szabad hazudni senkinek. És én... azért halok meg, hogy te higgy nekem... Esküszöm... hogy csak megszédültem, de...

Még mondani akart valamit, de hirtelen görcs rántotta össze egész testét. Szemei tágranyíltak s a tág, merev pupillák ijesztő bénasággal meredtek Borbíró Ádám arcába.

S ekkor, ebben a szörnyű és idegtépő pillanathan hirtelen felengedett az erdész merevsége.

Felugrott s valami vad, eszelős segíteri-akarással megázta az asszony vállát. Nem kiáltott, hanem valósággal beléüvöltött az óraketyegésbe és a csendbe.

— Veron... Veronka! Várj meg! Hallod!?

Süvítő hangja tompán koppant vissza a falon. Utánna megint süket csend lett. Még az óraketvegés is elhallgatott, mintha a vén szerkezet, a butorok, a kályha és az egész ház némasággal köszöntötték volna az elröppenő lelket.

Borbirót megdermesztette az irtózat; meredten állt, keze még mindig az asszony vállát fogta, de a lebiggyesztett ajkakon már megfagyott a szó és az üveges szem semmitmondóan meredt előre.

Azulán nvilt az ajtó és beóvakodott rajta Kincses Áron feje. Mögötte feltűnt az orvos bundás alakja; de Borbiró Ádám akkor már üvöltve verte a fejét a falba.

Az orvos letette műszertáskáját az asztalra.

— Domne zeo, — mormogta —, legalább még sem jöttem haszontalanul.

És válogatni kezdett az injekciós-tűk között.

HARMADIK FEJEZET.

Igy történt.

Kilenc éve már s ennyi rengeleg időn Borbíró Ádám úgy vándorolt keresztül, mint az alvajáró. A felesége temetésén ott sem volt, mert bevitték Marosvásárheiyre, kórházba. S amikor onnan kijött, egyszerre öt láda fenyővizet vitetett fel a havasi erdészlakba. Járt-kelt, alá ösztön és megszokás rendszerével esztogatta a parancsokat. Égető helyeket jelölt ki, irtást rendelt, napszámokat fizetett, de az emberek lassan mégis kerülni kezdték. Hirtelen járt a keze és olyanokat ütött, hogy egy medvének is elég lett volna; a székelynek meg ilyenkor mindjárt baltáért rándul az ökle. Hát inkább elkerülték és moldvai oláhok, meg csángók jöttak égetéshez. Csak az öreg Kincses Áron tartott ki mellette, de lehet, hogy az is csak a fenyővizért, aminek a kutya se számolta se kortyát, se decijét az erdészlakban.

A gróf az első években feltűnt néhányszor, de nem sokáig állta Borbíró zord magányosságát, ember- és istenkerülő életmódját. Elmaradt ő is; még azzal sem törődött, hogy a levelezések, elszámolások egyre rendetlenebbek lettek, majd legutóbb végleg elmaradtak. A részvényeiből élt Bukarestben, meg Monte-Carlóban; a havas csak éppen meg volt, mert így állt az apja végrendeletében.

Borbíró Ádám előrehajolt ültében a régi bőrdívánnyal szemben. Esztendőök óta először még érintetlenül állt előtte a fenyővíz. Arra gondolt, hogy milyen furcsa, megint emberré lenni annak, aki már végkép leszokott róla.

Felállt.

Gépiesen kézbevett néhány levelet, pár régi írásról felújta a port. Az íróasztalán takarítani sem engedett évek

óta; csak a használat tisztogatta azokat a tárgyakat, amik
kézügyébe estek.

Jozefa dalolni kezdett odakint s a hangra felütötte a
fejét. Valószínű, hogy a lány máskor is dalolt, de eddig
még nem hallotta. És a színes szoknyáját sem vette észre;
pedig biztosan épp úgy ringott tegnap és tegnapelőtt is.
Nem látta barna haját, keskeny, szívalakú arcát és barna
mosolygós szemét sem.

Csodának kellett történnie, hogy mindezt észre vegye
s valóban lehet, hogy maga Jozefa a csoda.

Kilenc év, asszony és öröm nélkül a havason, hosszú
idő; pora, ráncá és bánata elég ahhoz, hogy betakarja Ve-
ronka elmúlását.

Vagy nem...?

Nyugtalanság fogta el, egyszerre úgy érezte magát a
szobában, mintha egy csomó eleven kísértet között lenne.
Szervezete zakatolva kezdte kívánni a megszokott alkoholt,
de azért is lefékezte magát.

— Egyszer ennek is tisztázódnia kell... — dünnyögte,
a fegyverállványt nézve —, tudni akarom, hogy jogom
van-e élni, vagy nincs.

Hirtelen eszébe jutott, hogy harminckilenc éves,
őszülő hajával, csapzott bajuszával azonban sokkal többet
mutat. Odakint elhallgatott Jozefa éneke s egy férfihang
mondott valamit.

Elvörösödve kapta fel a fejét; csak nem a szeretője
jár nála...? Eszébe sem jutott, hogy a gondolat nem más,
mint egy neme az ok és céltalan féltékenységnak, nagy
léptekkel kiment a konyhába.

Csak Bucsú Gedeont találta ott a szénégetőktől. A tag-
baszakadt, robuszus ember zavarlan kapta össze magát az
erdész láttán. Borhíró közelebb lépett hozzá.

— Mi baj, Gedeon? Kell valami?

— Nékem semmi...

— Hát? Talán az égetésnél van baj?

— Ott nincs egy deka se.

Az erdész elvesztette a türelmét.

— Akkor hát mi az ördögöt tekeregsz erre?

— Én csak jöttem... — csavargatta a nyakát a szén-
égető, — azért jöttem, mert küldtek.

— A fenét... hozzám?

Igenis, a tekintetes úrhoz.

— Akkor hát nyögd ki, amit akarsz, de gyorsan.
Miért nem jöttél be?

— Csak azért, mert éppen mennék bé, ez a lány meg
elejbém áll, hogy ne zavarjam a tekintetes urat. S hogy
huzakodánk, imé, már jó is a tekintetes úr.

Borbíró Jozefára tekintett. A lány vérpirosan süttöt-
te le a szemét s olyan konok némaságba süllyedt, hogy az
erdész reménytelenül legyintett a láttán. Inkább újra a
szénégetőhöz fordult.

— S hát ki küldött? Nem mondanád meg?

— Engem a Kincses Áron.

Az erdész felütötte a fejét.

— Mi van vele?

— Csak halódik az öreg már harmadnapja. Olyan
gyenge, hogy még a fészit sem bírja el, csak ül magában,
meghalni meg nem tud a világért sem. Aztán csak mind a
tekintetes urat hívogatja.

Borbíró már indult is a kabátjáért.

— Hát miért nem ezzel kezdted? Mehetiünk...

A szóra egyszerre megperdült Jozefa.

— Csak nem akar az úr sötéttel elindulni?

— Miért ne? nézett rá csodálkozva az erdész.

— Hát... csak... — hőszt a szót zavarodottan a lány — még valami bajunk esik.

Borbiró nevetett. Kilenc esztendő óta első ízben.

— Na, nézd, a taknyost... még előírja, hogy mikor, hova menjek.

Elindultak. Komisz út volt a járatlan ösvényen, vízmosások és csúszos gyökerek között. De végre megérkeztek a tűzhöz, amit a szénégetők tettek északára. Jó messze a szélső kalyibától, hogy ne zavarják a haldoklót. Bucsí Gedéon mindjárt szaladt is; viaszméssel gyújtott és vitte a szélső kalyibába.

— Nyugodjon már, Áron bá'... itt vagyon.

— Ki te? — lihegte az öreg. Már ülni sem tudott a láztól.

— Bucsí kifelé intett.

— Hát kiért küldött? A tekintetes úr...

Kincses Áron megmozdult.

— Lá', ez derék dolog volt tőled, Gedeon; de meg is hálálom odaát, ha netán nagyon firtatni kezdik a falopasokat. Nyugodt lehetsz.

Elhallgatott, mert a mécs fénykörében feltűnt az erdész. Csak a szemével intett Bucsínak, hogy kotródjon kifelé, bizalmas mondókája van. Pedig a szénégető ment magától is; hiszen nyilvánvaló, hogy nagyon nyomhatja valami a begyit annak, aki jótét-lélekkel még meghalni sem tud...

Borbiró leült a széna-ágy szélére.

— Hogy vagy, Áron?

— Már éppen csak pillegek, — legyintett Kincses —, igen — igen jól tele a tekintetes úr, hogy ennyire igyekezett.

— Szívesen jöttem. Aztán: mi végre hívtattál?

Az öreg nem felelt mindiárt. Fonyvadt szájaszéle remegni kezdett, talán a szó súlyától, talán az emlékezéstől.

— Nagy sora van annak... — nyögte végül. — Én es meggyilkoltam a feleségemet...

Az erdész úgy ugrott fel, mintha rugók lökték volna.

— Mit beszélsz? — Te is?

— Én es... — biccentett rá keményen az öreg —, mint a tekintetes úr. Nem gyilokkal, csak éppen, hogy szóval.

Borbíró érezte, hogy lassan minden csepp vér leszalad az arcáról.

— Bolondokat beszélsz, öreg.

— En aztán nem. Csak tudom tán.

Felkőnyökölt és merőn szembenézett az erdésszel.

— Ejsze, a tekintetes úr is éppen csak hallgatott; oszt attól nem tudot feléledni a tekintetes asszony.

— Halgass! Hallgass, mert...

— Tudom nő... nem azért mondtam. Ehejt a magamét kell nekem elmondani.

— Hát mondd...

— Úgy volt az, hogy Ráchel feljött hozzám a havasba még legénykoromban. Aztán ott is ragadt. Régen volt az, nem vették akkor olyan keményen, hogy pap, megymás... Hát ottmaradt, de erőst készülünk mindegyre, hogy csak lemegyünk a paphoz. A becsületért, mert az is valami, igaz-e?

— Persze, hogy igaz, csak foltyasd.

— Aztán úgy adódott, hogy hol keresztelő volt, hol apróság, hol meg Ráchel volt olyan, hogy még nem lehetett a pap elé állni. Már három pulya volt, amikor egyszer észrevettem, hogy a hegybéli szomszéd erőst forgolódik a

kúnyhóm körül. Jóvérű legény volt, meg termetre sem titolsó. Nem róstem, meglestem őket, de csak amolyan enyelgést láttam. Mert rugós asszony volt ám szörnyen, szegény Ráchel. De engem csak evet a penész s hogy egyszer szóbafordult, csak úgy csendesen mondtam neki: vallja bé, mi vagyon közle és a legény között. Tagadott s erre elvertem. Újra tagadott s erre újfent elvertem. De már akkor pillegni is alig tudott szegény, mert éppen várta a negyedik pulyát. Hát leültem mellé és megfogadám, hogy tapodtat se megyek onnan, míg szintiszta igazat nem vall. Ő meg csak kornyadozott, s hol kenőasszonyt kért, hol meg papot. Végül már csak azon rimánkodott, hogy vinném a faluba, megesküdni, mert hogy álljon meg három gyerekkel annyi anygal között a menyországbán...

— Hisz ebben igaza volt.

— Igaza, — bólintott Kincses Áron —, de én nem vettem észbe az álláspontját s csak vittem a magamét. Mire aztán másodnap saroglyára tettük és elindulánk, meghala, mielőtt az első kereszthez értünk volna. Hát így volt...

— Ez bánt?

A vén ember megrázta a fejét.

— Nem ez. Tudom én, nagy szégyen volt szegénynek hajadonfővel menni át a másvilágra, hanem hát arról én nem tehettem. Hanem hát, amikor halódott, nagy, erős fogadást tetetett velem, hogy utólag, pap előtt esküvést tesz nekik.

— Hiszen azt megtehetted volna a temetésen.

— Az ám, de nem volt áni ott pap, csak aféle pópa. Annak meg nyavalyát kívántam, nem esküvést. S így elmaradt. Hanem, most...

Elhallgatott. Kis ideig kínlódva nézett maga elé, azután kinyögte:

— Arra kérem én a tekintetes urat, hogy vinné el a paphoz az esküvésemet. Mert ide már aligha ér el egy is,

aztán mi lesz, ha fogadalom nélkül kerülök Ráchel szemé elé a másvilágon...

Borbíró csendesen bólogatott.

— Jól van, Áron, elviszem. Még holnap, ettől nyugodtan meghalhat sz.

— Köszönöm, tekintetes úr...

Kínlódvá az ingéhez nyúlt. Foszladozó fejkendőt húzott elő alóla s mint valami szentséget tartotta maga elé.

Ráchel kendőre volt ez, tekintetes úr. Én most is erre esküszöm, hogy Ráchel a feleségem volt s én sűrűn hű maradtam hozzá. Mert a kimondatlan eskü is haláláig köti az embert odáig; nem oldhatja el ember, amit az égiek megkötöttek.

Nagy áhitattal megcsókolta a kendőt és átnyújtotta Borbírónak.

— Vigye el a plébániára, tekintetes úr... aztán majd tegyék a fejem alá.

Nem vette észre, hogy az erdészek még a szájaszéle is fehér mint meszelt fal. Azt sem érezte meg, hogy a hangját alig érteni.

— Jól van, Áron, elintézem. Mást nem kívánsz?

A vén székelv sóhajtott.

— Ha még egyszer szalonnás tojással jőllakhatnék. Meg ugorkával.

— Kiküldöm még reggel, ha megvárod...

— Megvárom, tekintetes úr, csak itt süssék. Olyan étel az, hogy frissibe jó.

Lehunyt a szemét és keresztberakta a kezét a hasán, látszott rajta, hogy máris megkezdte a várakozást.

Borbíró Ádám pedig eltette a kendőt és kilépett az éjszakába, ahol a szénégetők parázsló tűz mellett a haladónak virrasztottak.

NEGYEDIK FEJEZET.

Reggel felé járt, mire holtfáradtan bazaért. Délig aludt s akkor csak úgy gyalogszerrel nekigyürkőzött az útnak, hogy elintézte Áron megbízását. A csikarsányi plébános jól ismerte székelyeinek furatos észjárását; tudomásul vette Áron esküvését, sőt még a mátrikula utolsó oldalára is bejegyezte. Az erdész nyugodt lehetett, hogy becsülettel állta a megbízást; azt azonban nem tudta megakadályozni, hogy a plébános meg ne hívja és vendégül ne lássa.

Később azonban ezt sem bánta meg; az öreg pap igen sok szeretettel beszélt arról, hogy az élőknek tisztelni és szeretni kell a halottaikat, de egy halottért elrontani az életet nem szabad, sőt bűn.

Egész nekividámodva indult visszafelé s a koraestével érte el az erdészlakot.

Jozefa akkor már a vacsorával bíbelődött.

Ádám megállt a háta mögött.

— Voltál a szénégetőknél?

A lány visszanézett rá.

— Hogyne lettem volna, ha egyszer megparancsolta az úr.

— Élt még az öreg Áron?

— Az élt. Jól is lakott a tojással emberül.

— S aztán? Nem üzent semmit?

— Az nem. Csak meghött. Mikor eljövék éppen nyugtáztatták.

Borbíró befordult a szobába.

Szegény, bolond Áron... tegnap valósággal ráijesztett azzal a holtig való hűséggel. Szamárság... a pap csak jobban tudja. Ki kell dobni a házból a régi bútorokat, aztán... történt már olyan csoda, hogy egy erdész elvette a tulajdon szolgálóját. Hiszen más úgy sem menne hozzá. Még ez sem biztosan...

Kifordult az irodából a konyhába.

— Itt teríts. Unalmas ott ben, veled eszem.

— Az úr?

— Nem is a megyéspüspök. Na, mozogj...

Jozefa elfogódottan és keveset evett. Ádám annál jobbkedvű volt. A régi ebédlőben, az almáriomban talált egy üveg bort. Csoda, hogy kilenc évig senki sem fedezte fel; de így annál jobb, legalább megöregedett, — s ami a fő, nem fenyővíz.

Óvatosan próbálta kifaggatni a lányt.

— Apád a szénégetőknél van, úgy-e?

— Az ott.

— S te hogy szegődtél hozzám.

A lány ránézett.

— Nem szegődtem én. Csak mikor Örzse nénémet leverte lábáról a csúz, szólt apámnak, hogy adna ide helyette, míg odajár. Mert Marosvásárhelyt volt kórházban. De meg is hőtt szegény.

— S így ittragadtál.

— Iii.

— Bánod-e?

Jozefa a vállát vont.

— Hogy bannám, mikor jól megy a sorom. Csak báromfi kellene több, meg az istálló is üres.

— Aztán üres a kamrának bolond a gazdasszonya, mi?

— Így valahogy.

— S a gazdája

— Két bolond egy pár, — csípett vissza a lány.

Borbíró került egyet a dolgon.

— S hát szeretőd van-e?

— Nekem nincs Csak apámnak, nézett rá komolyan a lány.

Az erdész szeme elnyílt.

— A'ádnak mondd?

— Neki hát. Elígért a bandagazda fiának, Kovacev Juonnak

— De hiszen az kívül hordja az ingét.

— Nekem nem is kell, — villant Jozefa szeme, — de apám meg azt mondja, azért csak magyar.

— Magyar volt, oláh lett. A pópához jár, igaz-e?

Az ám. Aztán olyan a szeme, hogy reszketni kezdek, ha ráncúz. Anyját Havasalföldről hozta az öreg...

Hogy néhány korty bort ivott, Jozefa hangja is jobban megeredt. Arca kipirult, szeme csillogni kezdett. Csak pendeiy volt rajta, rékli nélkül s dűrva, de omlós vászon elárulta alakjának hibátlan vonalát, amit még nem rontott el a baromi munka.

Borbíró Adám füle is izzadni kezdett tőle.

— S ha más legény kérne meg, hozzámennél-e?

— Ita szívelném?... hőtlig nem maradhatok pártás.

— S engem tudnál-e szívelni, te?

Kimondta. S hogy kimondta, megmarkolta az asztal szélét. Kegyetlen erős volt az öreg butélla.

Jozefának a szeme is felakadt a szóra.

— Hogy én... az urat?... — bámult bután, de a mozdulat, ahogy kezét a szívére szoritotta, sok mindenről árulkodott.

Az erdésznek legalábbis fejébeszaladt tőle a vér.

— Na, mit nézel... felelj!

— Nem vagyok én a tekintetes úrhoz való.

— Aztán, miért nem? Nem láttál még ilyen csodát?

— Én nem.

— Mert mást sem láttál, mint havast, meg mócockat. Ide hallgass. Holnap felmegyek apádhoz és megmondom neki, hogy feleségül veszlek. Kovecent vigye el az ördög. Te meg kapsz baromfit, amennyit akarsz. Az istállóba tehenet, birkát, bivalyt. Tekintetes asszony leszel. A bútorokat kihajítjuk és hozatunk helyettük újakat...

— Ezeket a szép bútorokat? — álmélkodott a lány, amikor semmi bajuk?

— Eh, nem értesz hozzá! Arra felelj: így tudnál-e szívelni?

Pillanatnyi csend lett. Jozefa vérpirosan küzdött a zavarával; a nép szótárában alig van kifejezés az érzelmek ábrázolására. Csak akkor felelt, amikor Borbiró hirtelen átnyúlt az asztalon és a kezénél fogva magához rántotta.

— Nem felelsz?

— De igen. Úgy igen. — biccentett s egyszerre elsírta magát a saját merészségétől.

Borbiró karja a következő pillanatban vaskapocsként fogta át Mozdulni sem tudott az üléseben, de nem is akart. Azzal a tikkadt kíváncsisággal adta vissza a csókot, amivel a fiatal parasztlányok a náluk idősebb úrfélékre nézni szoktak.

S egy percre rá, két ökle már nekifeszült Borbiró mel-

tének: amint pedig sikerült kibontakoznia, fűrgén, mint a csik, beszaladt hálókamrájába. Pillanatra rá már kattant is ajtaján a zár.

Az erdész nevetve nézett utána.

— Vadmacska ... — dörmögte, — de van benne valami a hiúz erejéből is.

Fejét csóválta és megfordult, hogy a szobájába menjen. De amint az ajtóra nézett, lába a földbegyökerezett a meglepetéstől.

A küszöbön — baltája nyelére támaszkodva — izmos, vállas legény állt. Bocskort viselt és bokában összekötött oláh halinát Inge kihúzza figyegetett elő a széles tűsző mögül Olajbarna arcából sötéten lobogó szemek villogtak az erdészre.

Borbíró kellemetlenül szíszszent fel.

Jozefa leírása után nem volt nehéz felismernie a késői látogatóban Kovaceu Juont: a lány szavai után nem számított arra, hogy a legény idejár. Mindössze ez volt, ami kellemetlenül lepte meg a jelenetben s legfeljebb az, hogy nem tudta: mennyit látott és hallott a legény ...?

A bocskor nem üt zajt: de lehet az is, hogy Jozefa megpillantotta az érkezőt, azért futott el olyan sietve.

Lassan odament a legényhez és megállt előtte. Annnyit sem félt a baltás jövevénytől, mint akár egy kitömött állattól a múzeumban.

— Mit keresel itt? — kérdezte kurtán s a hangja úgy vágott, hogy Juon szeme akaratlanul is megremezt tőle.

De azért igyekezett keményen visszanézni.

— Én Jozefát keresem, — mondta idegenszerű kiejtéssel.

Az erdész hangja egy fokkal emelkedett.

— Úgy ... és ki engedte meg, hogy idejárj?

— Nekem senki, — vönt vállat a legény —, a szere-
tőmhöz csak járhatok...

Borbiró zsebetette a kezét; vigyázni akart magára,
mert a legény utolsó szavai a homlokába kergették a vért.

— Ide csak akkor jöhatsz, ha én megengedem, —
mondta. — Én pedig nem engedek meg semmiféle esz-
nyelgést. Érted?... Most pedig takarodj!

Kinyújtott keze az időra mutatott s parancsoló hang-
jának hatása alatt a legény valóban hátrál pár ösztönös lé-
pést. De azután megállt, szembefordult és duzzadt nyakát
megszegte, akár a bika.

— Miért ne járjak én ide?

— Takarodj, mert...

— Nem takarodok! Láttam, hogy domnule ölelgette
Jozefát. Hát azért ne járjak én ide, hogy az úrnak legyen
kit ölelgetnie?

A szokatlannul hosszú beszéd kifulladásztotta, de a
szeme akkor már vérbe forgott. Keze elfehéredett, amint
eszeveszett dühbel szórította a baltanyelet.

Borbiró Adám nem felelt szóval.

Két nyugodt lépést tett előre. Jobbkeze megvillant s
máris elcsattant a legény arcán egy rettegett erdész-pofon.
Azután mellenskapva a legényt, szinte a levegőbe emelte és
belevágta az üvegajtóba.

A balta koppanva és haszontalanul esett a földre; egy
kép pottyant rá a falról arcrabukva.

Kovaceu szédülve tápáskodott, de Borbiró akkor
már annyit sem törődött vele, mint egy rugott birkával.
Helyette a vén vizsla intézkedett, amely a szokatlan zajra
berontva, vicsorgó foggal esett a bocskor szíjjzatának.

Borbiró felemelte a baltát és a képet.

— Apád kiválthatja a baltát holnap a csendőrségen.

— szölt hátra csendesen s amint indult volna, szeme a kezében tartott képre tévedt.

Felhördülve ejtett el a fotográfiát, amelyről Veronka lovaglóruhás alakja mosolygott rá.

Kis sikollást hallott. Jozefa is kint állt már kamrája előtt s kezét szája elé kapva, elakadt lélekzettel bámulta a jelenetet.

Farkasszemet néztek hosszú másodpercekig.

Jozefa rémülten és bizalmatlanul, Borbíró megdöbbenve. Kettőjük között a földön, összetörve hevert az első asszony képe.

Azán Borbíró hirtelen megmozdult. Sarkonfordult és bement a szobájába. Pedig Kovaccu akkor még ott állt az ajtóban.

A szobában még duruzsolt a kályha s a régimódi éjjeli-szekrényen, odakészítve égett a petróleumlámpa.

Borbíró megállt az ablaknál. Forró homlokát az üvegre szorította.

A tényt nem lehetett letagadni; jelentkezett a régi asszony. Veronka beleavatkozott a küzdelembe, amit pedig már megnyert. Nem kísértetiesen jött, nem rossz szellemnek, hanem, mint mindig, mosolyogva.

És váratlanul.

Mintha az éppen felérkező Kincses küldte volna, hogy vigyázzon, odalent baj készül a becsülettel.

Becsület... eskü... milyen egyszerű szavak s milyen szédítő, roppant hatalmat jelentenek. Nem a nadrágosok között, hanem kint a havason, ahol a fehér mindig fehér és a fekete örökké fekete.

Ahol a fogadalmakat nem lehet megcserélni, ahol az igazság a természet kemény, de örök igazsága.

Ez az igazság él, ezt nem lehet elkergetni, elkendőzni

és elnémitani; kenyérben, borban, napsütésben és zivatarban mind g igazság marad. Sőt a tömött istállóban és a népes baromfiudvarban is.

Az igazság a vén Kineses igazsága: a holtig való hűségé. Mélyet sóhajtott és elfújta a lámpát.

Cigarettára gyújtott és leült a kályha mellé.

Az előtt is itt szokott ülni téli esteiken, míg Veronka az asztalnál kézimunkázott.

S egyszerre úgy érezte, hogy az asztal mellett villog a tű és halkan, mint egy orvosi műszer, megesattan a könnyű kézimunkaolló.

És akkor már tudta, hogy Jozefát oda kell adnia Kovaceu Juonnak. Talán a lány tud belőle még újra Kovácsot is faragni egyszer.

Az ajtó halkan megnyílt; küszöbén Jozefa karcsú alakja jelent meg.

— Tekintetes úr...

— Mit akarsz?

— Csak azt szeretném mondani, hogy... elmegyek.

— Hová ilyenkor, éjjel?

— A szénégetőkhöz. — Juon elkísér, — ha már apám nekiadott

Borbiró elnyomta a cigaretáját.

— Menj, Jozefa. Majd reggel kiküldöm a béredet. S a lakodalmadon majd beszélünk a tehénről, meg a baromfiakról.

Csend lett. Csak később szólalt meg a lány hangja.

— Akkor hát... jójcaát. tekintetes úr.

Hallotta az ajtó halk csattanását, amint elment. De akkor már nem fáit semmi.

Egy másik halk csattanás nesztét figyelte.

Az asztal mellett — most már határozottan és kétség-
telenül érezte, — Veronka varrótűje villogott és halkán,
mint egy orvosi műszer, meg-megesattant a könnyű kézi-
munkaoltó.

— VÉGE. —

in

a
lig
re,
is.
na

ye

ru
e-

a
e.
,

e,
n

s,
et
g

e
t.
y

-
z

Dr.
Z. B.

Miniszterelnöki engedély száma : 41.449/1942

